

Шевченко Л. С.

*д.е.н., професор, завідувачка кафедри економічної теорії
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

КОНЦЕПЦІЯ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ “BUSINESS ECONOMICS” ТА ЇЇ РОЗВИТОК В УКРАЇНСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТАХ

“Business Economics” («Бізнес-економіка») є стратегічним напрямом економічної освіти, який користується особливим попитом у розвинених країнах (США, Канада, Велика Британія, Нідерланди, Данія, Австралія та ін.). У США ще в 1959 р. створено Національну асоціацію бізнес-економіки. А за оцінками Бюро статистики праці США, попит на бізнес-економістів за 2012-2022 рр. зросте приблизно на 14 %.

У чому причина? “Business Economics” виходить за межі як традиційної економіки, так і дисциплін, що вивчають бізнес. Натомість об’єднує теоретичний аналіз економіки з практичними аспектами підприємництва, дає

можливість усвідомити перспективи бізнесу, краще зрозуміти стандартні ділові практики (оптимізацію витрат, одержання прибутку, забезпечення бізнесу та ін.), мінімізувати проблему невизначеності та господарські ризики, розробити стратегію бізнесу. “Business Economics” фокусується на економічних аспектах організації та управління бізнесом, ролі підприємців і підприємництва, взаємодіях фірм між собою та зовнішнім середовищем – споживачами, постачальниками, урядовими і громадськими організаціями тощо.

Утім, має місце неоднозначність трактування самого терміну Business Economics. Його використовують як синонім:

- мікроекономіки: перед бізнес-економістами ставлять завдання обґрунтовувати економічні та управлінські рішення в умовах невизначеності реального світу, зважаючи на поведінку інших суб’єктів мікроекономіки – фірм, споживачів, власників ресурсів (особливо інвестиційних). Серед науковців немає одностайної думки з цього приводу. “Business Economics”, справді, бере свій початок у мікроекономіці і має мікроекономічний характер. Але традиційно дослідження мікроекономістів базуються на теорії маржиналізму. Саме це й викликає заперечення. Автор навчального посібника «Бізнес-економіка» професор О. З. Ватаманюк, наприклад, слушно вважає, що розгляд процесів має базуватися на поєднанні традиційного неокласичного аналізу та альтернативних підходів, зокрема неінституційної та еволюційної теорій і поведінкової економіки [1];

- управлінської економіки як сфери застосування економічної теорії до проблем оптимального розподілу економічних ресурсів з обґрунтуванням найліпшої альтернативи, а також до таких сфер підприємницької діяльності, як фінанси, менеджмент, маркетинг і бухгалтерський облік із метою підвищення їх ролі в управлінні прибутковістю бізнес-організації. Йдеться, по суті, про поєднання економічної теорії та науки про управління з метою напрацювання раціональних рішень у приватному та державному секторах економіки;

- економіки підприємства, оскільки “Business Economics” багато в чому пов’язана з функціонуванням ділового підприємства, а одиницею вивчення є фірма та її економічна поведінка;

- бізнес-менеджменту, адже використовує логіку економіки, математики та статистики для обґрунтування управлінських бізнес-рішень. Бізнес-економіст має знатися на процесах перспективного планування, аналізі внутрішніх і зовнішніх обмежень, з якими стикаються фірми (підприємства) у своїй діяльності та які пов’язані з середовищем бізнесу.

Не випадково закордонні університетські освітні програми “Business Economics” орієнтуються на формування доволі широкої кар’єри студентів: у галузі організацій та ринків, міжнародного бізнесу, бізнес-стратегування, корпоративних фінансів, корпоративного управління, взаємовідносин бізнесу та уряду. Причому в різних університетах світу ступені бакалавра і магістра з таких програм присуджуються не тільки за економічною спеціальністю, а й у галузях бізнесу та менеджменту.

В Україні освітні бакалаврські та магістерські програми “Business Economics” пропонують лише кілька університетів, але передумови для

розвитку цього напрямку вищої економічної освіти є. Сучасний бізнес (малий, середній, великий) потребує фахівців із новими підходами до розв'язання економічних проблем, навичками розроблення і втілення економічних стратегій на різних рівнях господарювання, тобто бізнес-економістів. Зростає також індивідуальний запит на заняття підприємництвом. За результатами опитування, проведеного Соціологічною групою «Рейтинг» 19-28 лютого 2019 р., майже 40% українців хотіли б мати власну справу, ще 10% уже є власниками свого бізнесу. Вищий рівень бажання відкрити власну справу спостерігається серед молодших та більш заможних респондентів [2]. Але для того, щоб займатися бізнесом, молоді потрібна бізнес-економічна освіта.

Більшість вітчизняних освітніх програм “Business Economics” формують у студентів уміння: здійснювати комплексний економічний аналіз стану, функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, а також їх функціональних підсистем; аналізувати бізнес-середовище, кон'юнктуру ринку, виявляти перспективні напрями розвитку бізнесу в міжнародному, національному, регіональному та галузевому контексті; оцінювати рівень конкурентоспроможності бізнесу, визначати резерви його підвищення та здійснювати необхідні для цього заходи; самостійно розробляти та впроваджувати бізнес-проекти, виявляти проблеми в бізнес-діяльності при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх розв'язання та інші.

Проте відзначу дві дуже важливі закономірності сучасного суспільства, які позначаються на розвитку освітніх програм “Business Economics”.

Перша – світ рухається до *цифрової економіки*. Уряди розвинених країн, починаючи з 2011-2013 рр., реалізують спеціальні масштабні стратегії цифрової трансформації. За прогнозами американської консалтингової компанії VCG, до 2035 року обсяг цифрової економіки в світі досягне \$ 16 трлн. Зараз в Європі частка цифрової економіки у ВВП становить понад 5%, у США – 6%. Внесок цифрових технологій у ВВП Великої Британії досягає 12% [3]. Україна визнає своє відставання і починає реалізацію концепції промислового розвитку Industry 4.0, яка стосується цифровізації виробничих процесів у промисловості, енергетиці, у сфері транспорту, інфраструктури та логістики. Одночасно змінюються (трансформуються) бізнес-моделі, до чого мусять бути готовими економісти та менеджери.

Цифрова економіка потребує бізнес-економістів, які вміють працювати з цифровими технологіями, збирати та опрацьовувати великі дані, управляти новими бізнес-процесами, розробляти цифрові стратегії бізнесу. Серед них: економіст-аналітик, бізнес-консультант, форсайтер, цифровий економіст, експерт з аналізу Big Data, експерт із клієнтського досвіду (Customer Experience, CX), економіст-конкурентолог, експерт із питань фінансово-економічної безпеки, керівник бізнес-проектів та ін. Університетські освітні програми “Business Economics” мають це враховувати. Вони повинні формувати у майбутніх бізнес-економістів «цифрову» грамотність (компетентність), яка визнана ЄС однією з 8 ключових компетентностей для повноцінного життя та діяльності.

Друга закономірність – в Україні відбувається формування *правової економіки*. Юристи-практики стверджують, що кожне економічне та управлінське рішення повинно базуватися на знанні права, бути юридично оформленим у вигляді наказу, розпорядження, доручення та узгоджене з чинним законодавством. Відсутність правових знань у економістів чи менеджерів або відверте ігнорування права (законодавства) є однією з причин банкрутств бізнес-організацій. Однак і правове середовище бізнесу наповнене ризиками. Будь-хто з підприємців підтвердить, наскільки невпевнено почувається бізнес в умовах нестабільності законодавства (т.зв. регуляторних правових ризиків), або коли останнє суперечить вимогам суспільства, або якщо законодавство тільки розробляється і містить значні прогалини.

Як діяти бізнесу? Досвідчені управлінці вже усвідомили необхідність розроблення корпоративних правових стратегій, застосування різноманітних юридичних інструментів зниження бізнес-ризиків і створення конкурентних переваг бізнес-організацій. Але для цього потрібні юридичні знання. Тому освітня програма “Business Economics”, яка пропонує вивчення права та правових аспектів бізнесу, набуває важливих конкурентних переваг.

Зрозуміло, що такі перспективи підготовки бізнес-економістів дає тільки юридичний університет за умови існування в ньому економічного факультету. Або класичний університет, якщо освітня програма “Business Economics” є міжфакультетською і передбачає залучення до її реалізації викладачів юридичного факультету. Науково-навчальний потенціал вишу тоді дозволяє студентам опанувати різноманітні навчальні дисципліни (обов'язкові, за вибором студентів, сертифікатні): «Фінансове та податкове право», «Інвестиційне право», «Економічне право», «Антикорупційний комплаєнс», «Трудове право», «Корпоративне право», «Правовий захист економічної конкуренції» та інші. Юридичний університет дає ще широкі перспективи спілкування майбутніх бізнес-економістів із провідними юристами – викладачами і практиками, участі у спільних зі студентами юридичних факультетів наукових заходах, пошуку юридичних радників і ділових партнерів для майбутнього бізнесу.

Як наслідок – можна очікувати, що випускники освітньої програми “Business Economics” додатково сформуєть важливі правові компетентності і зможуть: організувати систему економічної безпеки підприємства, здійснювати моніторинг ризиків і загроз, уживати заходи з їх усунення та нейтралізації; розробляти антикорупційну політику підприємства, процедури антикорупційного комплаєнсу; здійснювати юридичний супровід господарської діяльності – угод, процесів створення та реорганізації бізнесу, транскордонного економічного співробітництва тощо.

Отже, освітні програми “Business Economics” мають значні перспективи розвитку в Україні, але потребують перегляду багатьох підходів до науково-методичного наповнення та реалізації.

Література:

1. Ватаманюк О. З. Бізнес-економіка: навч. посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. 324 с.

2. Оцінка відносин держави і бізнесу. Березень 2019. URL: http://ratinggroup.ua/research/ukraine/osenka_otnosheniyu_gosudarstva_i_biznesa_mart_2019.html

3. Воскобоєва О. В., Ромащенко О. С. Індекс цифровізації як основний фактор розвитку цифрових технологій. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2018. № 4 (26). С. 56-61.

BALTIC RESEARCH INSTITUTE OF TRANSFORMATION
ECONOMIC AREA PROBLEMS (LATVIA)

**“INNOVATIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGIES:
EUROPEAN EXPERIENCE AND ITS APPLICATION
IN TRAINING IN ECONOMICS AND MANAGEMENT”**

Riga, Latvia
2019

UDC 001.895:378.6:338.24:377.4
I-64

Innovative Educational Technologies: European Experience and its Application in Training in Economics and Management. – Training. – Riga: Baltic Research Institute of Transformation Economic Area Problems, 2019. – 144 p.

Table of Contents

Байша К. М. МІЖКУЛЬТУРНА ІНТЕРАКЦІЯ ТА КОМУНІКАЦІЯ У КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ	1
Балик У. О. ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ВІТЧИЗНЯНИХ СТАРТАПІВ НА ЗАКОРДОННИХ РИНКАХ	4
Березянюк Т. В. ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ.....	6
Бровенко Т. В. ГАСТРОНОМІЧНИЙ ІМІДЖ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ МОДЕЛЕЙ	10
Гейдарова О. В. СУЧАСНІ МЕТОДИ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У СФЕРІ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ	13
Гризовська Л. О. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ КОМПЕТЕНЦІЙ ПЕРСОНАЛУ В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ.....	16
Дорошенко О. О. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В ЕКОНОМІЧНІЙ ОСВІТІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	19
Зуб М. Я. ВИМОГИ ДО ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ХХІ СТОЛІТТЯ.....	23
Kashchena N.V. TRADE ENTERPRISES' ECONOMIC ACTIVITY MANAGEMENT ON THE FUNDAMENTALS OF FINANCIAL DIAGNOSTICS	27
Кислюк Л. В. ПЕРСПЕКТИВИ МОБІЛЬНОГО МАРКЕТИНГУ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ.....	30
Коваленко М. О. ДИВЕРСИФІКАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ВИЩІЙ ОСВІТІ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ	33
Колос І. В. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В ОСВІТНІЙ ПРОГРАМІ.....	36
Корягіна Т. В. СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ	40

Крикун Т. І. БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ	43
Ляхович Г. І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	47
Malinoshevska K. I. STRATEGIC DIRECTION OF AGRICULTURAL DEVELOPMENT IN UKRAINE.....	50
Матвієнко Г. А. ВИКОРИСТАННЯ ПОКАЗНИКІВ ПЛАТІЖНОГО БАЛАНСУ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ЗОВНІШНЬЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ.....	53
Мілька А. І. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВ	56
Нікола С. О. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ СИСТЕМ У СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	59
Плотнікова М. Ф. РОДОВІ ПОСЕЛЕННЯ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД У РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИТЦВА ТА САМОМЕНЕДЖМЕНТУ НА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ	63
Покоłodна М. М. ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ КОУЧИНГУ ПРИ КОМПЕТЕНТІСНОМУ ПІДХОДІ У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ПРИКЛАДІ ДИСЦИПЛІНИ «ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЛЬНОСТІ» (СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 242 «ТУРИЗМ»).....	66
Ползікова Г. В. ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ДИСБАЛАНСОМ В ОПОДАТКУВАННІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	70
Потетюєва М. В. КАПІТАЛІЗАЦІЯ АКТИВІВ ЯК БАЗОВА ОСНОВА ВАРТІСНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ МАЙНОВОГО КОМПЛЕКСУ	74
Приходько К. О. РОЗВИТОК КОВОРКІНГ-ЦЕНТРІВ, СУЧАСНА СКЛАДОВА РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА	77
Пуртов В. Ф. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНИМИ ПРАВАМИ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ.....	80

Сегеда І. В. ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГОТЕЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ РЕГІОНУ	83
Сибірцев В. В. КЛАСТЕРНИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ ПРАЦІ	86
Сорока Л. М. ТЕХНОЛОГІЯ ТА ЕТАПИ СТВОРЕННЯ РЕЙТИНГОВОЇ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ КАДРІВ У СИСТЕМІ ОСВІТИ	90
Сочинська-Сибірцева І. М. ТЕХНОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ НАДІЙНІСТЮ ПЕРСОНАЛУ В КОНТЕКСТІ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ	94
Стоянець Н. В. УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ	97
Тараненко В. Є. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ	100
Теліщук М. М. ЕВОЛЮЦІЯ НАУКОВИХ ПОГЛЯДІВ ТА ПІДХОДІВ ДО ТЕОРІЇ ОПОДАТКУВАННЯ	103
Толок Г. А. ПЕРСПЕКТИВИ І ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ БЕЗПЕЧНОСТІ ПРОДУКЦІЇ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ХАРЧУВАННЯ	107
Тубальцева Н. П. ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНИХ МОРСЬКИХ ПОРТІВ.....	111
Туніцька Ю.М. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОСЕРЕДНИЦТВА У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	114
Хлопоніна-Гнатенко О. І. ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ ТА ВИБОРУ МАРКЕТИНГОВИХ СТРАТЕГІЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	117
Chunikhina T. S. CURRENT BRANDING AS PART OF MARKETING STRATEGY	121
Шевченко Л. С. КОНЦЕПЦІЯ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ “BUSINESS ECONOMICS” ТА ЇЇ РОЗВИТОК В УКРАЇНСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТАХ	124

Shulga O. A. INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN TEACHING ECONOMIC DISCIPLINES	128
Якімцов В. В. АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ СИНЕРГЕТИЧНОГО ПІДХОДУ У АНАЛІЗІ СОЦІО-ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ	131
Яцкевич И. В. ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ РАЗВИТИЯ АЛЬЯНСА НА РЕГИОНАЛЬНОМ УРОВНЕ	134